

คำไทย

1. ชื่อสมุนไพร คำไทย (KHAM THAI)
2. ชื่อวิทยาศาสตร์ *Bixa orellana* L. ชื่อวงศ์ Bixaceae
3. ชื่ออื่น คำเงาะ คำแงะ คำแฝด คำแสด (กรุงเทพฯ), จำปู้ ชาต (ภาคใต้), แสด มะกายหุ้ม (ภาคเหนือ), คำยง ชาตี สัมปู้ (เขมร), achiote, lipstick tree, Anato tree

4. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ต้น พุ่มขนาดเล็ก สูงประมาณ 3-8 เมตร เรือนยอดเป็นพุ่มกลมหนาทึบ แตกกิ่งก้านสาขามาก

ใบ เป็นใบเดี่ยว ออกเรียงเวียนรอบต้น รูปไข่ โคนใบมน ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย ใบบาง เกลี้ยงนุ่ม สีเขียวเหลือบแดง ใบอ่อนมีสีแดง กว้าง 8-10 เซนติเมตร ยาว 11-18 เซนติเมตร

ดอก ออกเป็นช่อตั้งบริเวณปลายกิ่ง ช่อหนึ่งมี 5-10 ดอก กลีบดอกรูปไข่ยาว สีขาวแกมชมพูหรือสีชมพูอ่อน กลีบรองดอก มีขนาดเล็ก สีเขียว กลีบดอกมี 5 กลีบ ดอกอ่อนจะกลม ผิวสีแดง มีเกสรตัวผู้จำนวนมาก มีเกสรตัวเมีย 1 อัน ภายในมีช่อง 1 ช่อง มีไข่อ่อนจำนวนมาก

ผล เป็นรูปสามเหลี่ยมปลายแหลม มีขนสีแดงเข้มหนาที่ปลายผลเงาะ ผลแก่จัดแตกออกได้ 2 ซีก ภายในมีเมล็ดกลมเล็ก ๆ สีน้ำตาลแดงจำนวนมาก เนื้อหุ้มเมล็ดมีสีแดงหรือสีแดง

5. ส่วนที่ใช้ทำยา

ดอก เมล็ด

6. สรรพคุณของแต่ละส่วนที่ใช้ทำยา

ตำราสรรพคุณยาไทยว่าดอกคำไทยมีรสหวาน บำรุงเลือดให้สมบูรณ์ แก้แสบร้อนคันตามผิวหนัง แพทย์แผนไทยใช้ปรุงเป็นยาบำรุงโลหิต แก้ประจำเดือนไม่ปกติ แก้อาเจียน จุกเสียด แก้บิด แก้ไตพิการ เป็นต้น เมล็ดคำไทยมีรสหวานร้อน สรรพคุณแก้ไข้ สมาน แก้ลม เยื่อหุ้มเมล็ดเป็นยาระบาย

7. รายงานการวิจัย

ข้อมูลการศึกษาวิจัยพรีคลินิกพบว่า เมล็ดคำไทยมีฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือด ต้านออกซิเดชัน และต้านการก่อกลายพันธุ์

8. สารสำคัญ

-

9. แหล่งกำเนิด และกระจายพันธุ์

พืชชนิดนี้มีถิ่นกำเนิดในอเมริกากลางและอเมริกาใต้ มีเขตการกระจายพันธุ์ในต่างประเทศตามภูมิภาคเขตร้อน รวมถึงภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในประเทศไทยพบปลูกทั่วทุกภาคเพื่อใช้เป็นสมุนไพรและเป็นไม้ประดับ

10. พื้นที่เหมาะสมในการปลูกในประเทศไทย

- ลักษณะพื้นที่ พืชที่ดอนน้ำท่วมไม่ถึง ตามป่าละเมาะ ป่าเบญจพรรณหรือสวนผลไม้
- ภาค ทั่วทุกภาคของประเทศไทย
- จังหวัด ลพบุรี สระบุรี

11. การคัดเลือกพันธุ์ (พันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทย)

- พันธุ์ที่ใช้เป็นยา พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป มีทั้งพันธุ์ต้นใหญ่ และต้นเล็ก
- พันธุ์ที่ใช้เป็นอาหาร ไม่ใช่ทำเป็นอาหาร

12. การขยายพันธุ์

โดยการเพาะเมล็ด คำไทยมีผลคล้ายเงาะข้างในมีเมล็ดสีแดง 20 – 30 เมล็ด เมื่อผลแก่จะแตก เมื่อได้เมล็ดมาแล้วนำไปเพาะในกระบะเพาะชำ โดยประมาณ 30 - 45 วัน คำไทยจะงอกเป็นต้นใหม่พอสุงประมาณ 10 – 15 เซนติเมตร แยกลงถุงเพาะชำโดยการผสมดินกับปุ๋ยคอกและมะพร้าวสับและปลูกคำไทย ถุงละ 1 ต้น เอาไว้ในเรือนเพาะชำ และรดน้ำให้ชุ่มชื้นอยู่ตลอด

13. การปลูก/สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูก

- ฤดูกาลเพาะปลูก คำไทยจะปลูกได้ทุกฤดู แต่นิยมปลูกฤดูฝนจะเจริญเติบโตได้ดี ในช่วงเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม
- การเตรียมดิน การปลูกคำไทยเหมือนปลูกไม้ทั่วไป โดยการขุดหลุมขนาดกว้าง 50 เซนติเมตร ยาว 50 เซนติเมตร ใส่ปุ๋ยรองก้นหลุมด้วยปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมัก การปลูกคำไทยควรปลูกห่างกัน 5 เมตร ขึ้นไป
- วิธีการปลูก คำไทยที่เหมาะสมในการปลูก ควรอายุ 6 - 12 เดือน ลำต้นแข็งแรง โดยการปลูกหลุมที่เตรียมไว้แล้วกลบดินให้พูนโคน ปักไม้และผูกเชือกให้เรียบร้อย รดน้ำให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ

14. การปฏิบัติดูแลรักษา

- การให้ปุ๋ย เราจะใส่เมื่อตอนที่ปลูกรองก้นหลุมแล้ว จะใส่อีกครั้งเมื่ออายุ 6 เดือน พร้อมกับการพรวนดิน ควรใส่ปีละ 2 ครั้ง
- การให้น้ำ คำไทยเป็นพืชชอบน้ำ แต่ไม่ชอบน้ำขัง ควรให้น้ำชุ่มชื้นอยู่เสมอ ฤดูฝนสามารถงดให้น้ำได้
- การกำจัดวัชพืช ควรทำพร้อมกับการใส่ปุ๋ย และกำจัดวัชพืช ปีละ 2 ครั้ง
- การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู ในระยะแรกจะมีแมลงกัดกินใบอยู่บ้าง ควรฉีดด้วยสารสะเดา หรือ เซฟวิน S85 แต่พอเริ่มออกดอกงดฉีดสารฆ่าแมลง เพราะจะมีผลกระทบต่อการใช้ดอกทำยา ทำให้มีสารตกค้างในดอกได้

15. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว

- ฤดูกาลการเก็บเกี่ยว จะเก็บเกี่ยวดอกทำยาได้ตลอดปี
- วิธีการเก็บเกี่ยว โดยการเด็ดดอกคำไทยที่เป็นดอกตูมโตเต็มที่ จะมีดอกบาน 1 – 2 ดอก ในช่อ
- การแปรรูปหลังการเก็บเกี่ยว เมื่อเก็บเกี่ยวมาแล้ว ต้องตากแดดทันที ประมาณ 4 – 5 วัน หรือนำไปอบอีกครั้งจนแห้งสนิท
- การบรรจุและการเก็บรักษา เมื่อได้ดอกคำไทยแห้งบรรจุใส่ถุงมัดปากให้เรียบร้อย ระวังไม่ให้โดนน้ำเด็ดขาด หรือนำส่งจำหน่ายต่อไป

16. การจำหน่าย

ดอกคำไทยแห้ง ราคา กิโลกรัมละ 800-2,000 บาท